

مه خموور و ماددهی 140

شاخهوان خالید

مه خموور نه وه بوو بگه پښتو وه سهر پارټیزگای هه ولټرو ئیداره ی حکومتی کوردستان ، چونکه رژیمی به عس له نه یلولی سالی 1996 به بریاریک مه خمووری خسته سهر پارټیزگای موسل . به هوی ناکوکی له سهر ناوچه کانی باشووری کوردستان نه وانیه له ژیر ئیداره ی حکومتی کوردستاندا نه بوون ، عه ره به شوقینیه کانی له دوی روخانی رژیمی به عس رازی نه بوون راسته وخو ټم ناوچانه بگه پښتو وه سهر ئیداره ی حکومتی کوردستان به داخه وه نه وسا دهسه لاتی سیاسی کوردستان رازی بوو راپرسی له سهر ټم ناوچانه بکریټ له چوارچووه ی (مادده ی 58 دواتر بووه مادده ی 140) ټاخو خه لکه که ی ده یانه وئ بگه پښتو وه سهر حکومتی کوردستان یان نا ، ټمه ش قوما ر کردنه له سهر خاک له وانیه بیبه یته وه له وانیه شه بیدوړینی که پیټ وایه کوردیک نییه له بسته خاکیکی ټم ولاته خو شبیټ ، ماده ی 140 له ده ستوری هه میشه یی کوماری عیراق دهقه که ی له دوو برکه پیټ دیت ((به که م : دهسه لاتی راپه راندن هه نگاری پیټیست دهنیټ بؤ ته واکوردنی جیبه جیکردنی پیدووستیه کانی ماده (58) له یاسای به ریټوهردنی ده ولت بؤ قوناعی گواستنه وه به هه موو برکه کانییه وه . دوهم: ټه و به رپرسیاریه تیبه ی له سهر شانی دهسه لاتی راپه راندنه له حکومتی ئینتیقالیدا که له ماده ی (58) له یاسای به ریټوهردنی ده ولت بؤ قوناعی گواستنه وهدا ټمازه ی

پیکراوه ، به رده وام ده بیټو ده که ویتنه هه ستوی دهسه لاتی راپه راندنی هه لټوژدراو به گویره ی ټم ده ستوره بؤ ټه وه ی به ته وای جیبه جی بکریټ (ناساییکردنه وه ، سهر ژمیټی ، له کورتاییدا نه جامدانی راپرسی له که رکولو ناوچه کانی تر که ناکوکیان له سهر بؤ دیاریکردنی ویستی هاولاتیان) له ماوه یه کی دیاریکراودا که له 12/31/2007 تیټه ر نه کات)) به لآم به داخه وه عه رب له م ماده یه ش کوردی ده سخه پو کرد چونکه حکومته یه که له دوی یه که کانی عیراق (عه لوی و جه عه ری و مالیکی) هه نگای پراکتیکیان نه نا بؤ جیبه جیکردنی ماده که و ماوه که ی به سهر چوو ماده که ش له ماوه ی دیاریکراوی خو ی جیبه جیته کرا ، به لآم هیټی ده ستوری ماده که به تیټه ر بوونی ماوه که به سهر ناچیټ وک ټه وه ی هه ندی که سایه تی و لایه نی شوقینی ده لټن ، چونکه ماده که له کاتی دیاریکراوی خویدا جیبه جیته کرا ماده که ش کورتای پی ټه ات ، ټمه بؤ چوونیکی هه لیه له به رټه وه ماده ی ده ستوری ته نیا به هه موارکردن و لادانی ماده به سهر ده چیټ که ټمه ش بؤ سهر کردایه تی که ی کوردستان هیلی سووره له بسته خاکیکی ټم ولاته خو شنابین و که رکولو مه خمووروشنگالو شیخان و به دره و جه سان و خانه قین و هه موو ناوچه کانی تر به شیکی دانه پراوی خاکی کوردستان و ده بیټی بگه پښتو وه سهر سنوور ئیداره ی حکومتی کوردستان بویه ته نیا به جیبه جیکردنی ماده که ته واکوردنی

ده بیټ ، هؤکاری سهره کی جیبه جیته کردنی ماده ی 140 به پله یه که حکومتی عیراقه به لآم خو شمان خه تابارین ده بسوا له ماوه ی دیاریکراودا سهر کردایه تی سیاسی کوردستان چاودیزی وردی جیبه جیکردنی ماده که کی بگردایه و ناسانکاری و هاوکاری زیاتری بؤ خه لکی ده رکراو بگردایه بؤ گه رانه وه وه قه ره بوو کردنه وه یان ، ته نانه ت هه ندی خه لک گه راپه وه شوینی خو ی بی ټه وه ی هچ ناسانکاری ژیانینان بؤ بکریټو له ژیر ده وار ژیانینان به سهر برد ، سهره رای دانانی وه زاره تیکی تاییه ت به م ناوچانه و لټنه ی تاییه ت بؤ به دوداچوونی ماده که له په رله مانی کوردستان هه ر نه توانا ټم ماده یه له واده ی دیاریکراوی خویدا که تا 12/31/2007 بوو جیبه جی بکریټ ، پاشان سهر کردایه تی سیاسی کوردستان به دوی نوینه ی نه ته وه یه کگرتوه کان ماده که ی بؤ شه ش مانگی ترو بؤ یه کجار درټو کرده وه ، که ټمه ش هه لیه کی تر بوو کورمان ، ده بسوا داوا بکه ین راسته وخو ټم ناوچانه بگه پښتو وه سهر ئیداره ی حکومتی کوردستان نه که واده که ی درټو بکریټه وه له سهر دوی نوینه ریټو و به بی هچ نوسراو و پوټوټو لیک له نیوان حکومتی کوردستان و حکومتی عیراق ، له به ر ټه وه ی لایه نی سیټیم هه بوو ده بوو بکریټه ریټکه و تننامه یه کی نووسراو و مه رج دابنرابایه بؤ ټه وه ی حکومتی عیراق ناچار بکرا به جیبه جیکردنی ماده که ، ئیستاش خه ریکه ورده ورده ماوه ی شه ش مانگه که به ره و

کورتای ده چیټ به لآم تانیستا هه نگاوه کانی جیبه جیکردنی ماده ی 140 ژور به هیواشی به ریټو ده چن ، گه ر کاره کان و برټون زه حمه ته له چه ند مانگی داهاتوو هه موو قوناعه کانی ټم ماده یه جیبه جی بیټ ، بویه پیټیسته په رله مان و حکومتی کوردستان فشاری زیاتر بخه نه سهر حکومتی مالیکی تا به خیزایی ماده که جیبه جی بکات ، له ماده ی 140 دا هاتوو ټم ناوچانه ی ناکوکیان له سهره راپرسیان تیټا ټه نجام بدریټ بؤ گه رانه وه یان به لآم خه لکی مه خموور چه ندین جار خو پشاندانینان کردوو و داویان کردوو قه زای مه خموور بگه پښتو وه سهر پارټیزگای هه ولټرو ئیداره ی حکومتی کوردستان چونکه مه خموور له نیوان دوو ئیداره یی موسل و هه ولټر دوو چاری چه ندین گرفتی ئیداری و خزمه تگوزاری و ناوه دانکردنه وه بټه وه ، له لایه که مه ترخه می خو مان و له لایه کی تر پارټیزگای موسل به پی پیټیست به ته نگ داواکاری و داخوازیه کانی ئیداره ی شاری مه خموور نایه ن ، له به ر ټه وه تانیستا شاری مه خموور سیما کون و روخواه که ی سهر ده می به عسی هه ر پیټو ماوه و گوزانکاری مه زن و گه وره له م شاره نه کراوه ، چونکه خه لکی خو پراگری مه خموور ده بیټ ژور له وه زیاتریان بؤ بکریټو پاداشتیان به ناوردانه وه له خو یان و شاره که یان بدریټه وه به ناوه دانکردنه وه و هاوچه رخکردنی مه خموور له هه موو بواریکه وه ، رژیمی به عس هچ گرنگیه کی به شاره که نه ده داو به به رده وای

شاری مه خمووری ویران ده کردو زه حمه تی ته نگ و چه له می بؤ خه لکه که ی دروست ده کرد ، بویه غه درټیکی گه وره یه به شیک له م خیزانانه ی له ئوقیسی ماده ی 140 ی مه خموور قورمیان پرکردو ته وه به مه به سستی قه ربوو کردنه و یان ناویان هه گه راپه وته وه ، له کزی هه ژده هه زار قورم ته نیا ده هه زار ناو گه راپه ته وه وه هشت هه زار ناویان هه گه راپه ته وه هه ندیکیان به بیانوی ټه وه ی پسه ولی ی خو راکیان له سهر پارټیزگای موسله ، ټه وانیه ش وه کو خه لکه که ی تر که ناویان گه راپه ته وه دوو چاری زه حمه ت و کیش و گرفتی ژور بټه ته وه له راوه دونان و خو شاردنه وه و زیندانی و چاودیزی کردنیان له لایه ن پیوانی ټه منی مه خموور ژیانیکی کوله مه رگیان بردو ته سهر بویه نابی قه ره بوونه کړنه وه به بیانوی ټه وه ی پسه ولی خو راکیان له سهر موسله خو ټه وانیه ش هه ر خه لکی ټم شاره ون و به بی ویستی خو یان پسه ولی خو راکیان براوته سهر پارټیزگایه کی تر ، رژیمی به عس بؤ داپراندنی ټم ناوچه یه له پارټیزگای هه ولټر به بریاریکی تاک لایه نو شوقینیه مه خمووری خسته سهر پارټیزگای موسل ، بویه له هه موو شاره کان نه که هه ر له مه خموور حکومتی عیراقی کیش و گرفتی ژور له به رده م ماده ی 140 دروست ده کات ټمه ش بؤ ټه وه یه ټم ماده یه په کیخات و جیبه جی نه کات ، له مه خموور چه ندین جاره به بیانوی جوړاو جوړه وه هه ندیک له قورمه کان رهنه کړنه وه ، ټمه به هچ جوړیک نابی له لایه ن ئیداره ی مه خموور حکومتی کوردستان به تاییه ت وه زاره تی کاروباری ناوچه کانی دهره وه ی هه ریټو لټرنه ی به دوداچوونی جیبه جیکردنی ماده ی 140 له په رله مانی کوردستان قبول بکریټ ده بیټ به زووترین کات مه سه له ی ټم قورمانه یه کلایی بکریټه وه چیرت لټنه گرین ټم لټرنانه ی له به غدا ده نټیردین کیش به بؤ قورمی قه ره بوو کردنه وه ی خه لکی مه خموور دروست بکه ن و چاره یه کی په کلاییه ره وه بؤ ټم قورمانه بدوژنه وه که رهنه کراونه ته وه ، چونکه ټمه کاریگه ری نیگه تیقی له سهر ناکامی جیبه جیکردنی ماده که ده بیټ و خه لکی مه خموور قه راج و که ن دیناوه و گوټو دیه گه و ناوچه کانی تر ده بیټ ژور له وه زیاتریان بؤ بکریټ ، هه ر چییان بؤ بکریټ ناکاته به رامبه ری هه موو زه حمه تی و ټا زاره ی له ژیر ده سه لاتو قه له مپه وی رژیمی به عسی روخواو دو چاری بوونه ته وه ، بویه پیټیسته ده ست به جی هه موو لایه کمان سهر وکایه تی هه ریټو په رله مان و حکومتی کوردستان له ری کاربه ده ست و په رله مان تاره کاشمان له په رله مان و حکومتی عیراقدا داوا له سهر وکایه تی کومارو په رله مان و حکومتی عیراقی بکریټ ، ماده ی 140 جیبه جیکه ن و چیرت کیش و گرفت دروست نه که ن و هه موو ټه وانیه قورمیان پرکردو ته وه به زووترین کات قه ره بوو بکریټه وه و بگه پښتو وه شوینی سهره کی خو یان که زیدی باپرانایانه ، گه ر له م ماوه یه دا حکومتی عیراقی ماده که ی جیبه جیته کرد به بریاریک هه موو ټم ناوچانه بگه ریټدنه وه سهر

به ختیار محمه د

ټه موټکه پنج سال به سهر رزگارکردنی شاری مه خموور تیټه په ری ، لټره وه ده مه وی چه ند قسه یه که له سهر بارودوخی ټه و شاره بکه م ، به تاییه ت له رووی ئیداره و به ریټوهردنه وه ، که به راپستی جیگه ی خو یه تی له و رټوژده ناوړیکی لی به ینه وه ، چونکه ټه وه ی ټه و شاره پر خه م و ټا زاره بیټی ټه و دلټیام ده یان پرسپار و تیټینی له لادروست ده بیټ ټاخو ده بی که سیټ هه بیټ خه م له و شاره بخوا ت ؟ ټاخو که سیټ هه به خو ی به خاوه ن و خه مخوری ټه و شاره بزانی ؟ ، پرسپاری له هه موو گرنکتر ټه وه یه ، که نایا ټه و شاره شتیکی هه یه به ناوی دپاره ؟ له وه ته ی مه خموور قه زایه تاکو ئیستا زووترین ژماره ی قایمقامی گوزراوه ، کوی گشتی قایمقامه کانی قه زای مه خموور (1921) هه تاهه کو ټه موټکه تا ده کاته دوایه مین قایمقام (عه بدولرحمان بیلاف) بووه ، هه رچه نده ټه ویش ئیستا له سهر کار نه ماوه ، له جیگه ی ټه و (بارزان سه یدکا که) بووه ته قایمقام لټیره دا نامه وی قسه له سهر ټه و گوزانکاریه بکه م دهرباری قایمقامیه تی قه زای مه خموور ، چونکه پیټ وایه ټه و گوزانکاریه خزمه ت به پرسپاری ټه وانه کردنه وه ی ټه و شاره ناکات و له کاتیکی گونجاو نه بوو ، بویه لټیره دا ده مه وی قسه له سهر سهرجم بوره کانی ئیداری و ټه وانه کردنه وه و بارودوخی مه خموور بکه م به گشتی . وک دپاره مه خموور جگه له سه نته ری قه زاکه ی ، له سی ناحیه پیټکیټ ه و انیش (گوټر ، دیبه گه ، باقرت) ه ، زیاتر له (200) گوندیش له خو ی ده گرټ ، که به شیکی زوری تانیستاش ټاوه دان نه کراوته وه .

مه خموور شاریکی ویران و بی ئیداره

په نجه ی ده ست ده ژمیټردین ، که چی له دوی ټا زادکردنی مه خموور هه له ریټکه ونی 2003/4/10 دا ، ټه وه ی بوی کراوه ته نیا ټه وه یه که سالانه فه رمانگه و باره گاکان بویاغ ده کړنه وه ، ټمه جگه له که مه ترخه می له بواری سیاسی و ئیداری ، به داخه وه ژور که م ده بیټن که سیاسی ته داران و به رپرسیانی حکومتی هه ریټم باس له مه خموور بکه ن ، وک بلټی شاریکی کوردی نه بیټ ! ، له کاتیټکا که مه خموور سهرجم خا که که ی پره له خټرو به ره که ت ، ده شته پان و به ریټه که ی که ن دیناوه ، که به سدان بیره نه وتی تیټدایه ، ده توانم بلټیم که مه خموور که رکوکی دووه می کوردستانه ، به لآم واهه ست ده که م که سیاسی ته دارانی کوردستان هه ستیان به وه نه کردوه له لایه کی دیکه وه ، که باس له پرت و بلاری ئیداره ی مه خموور ده که م مه به سستم سهرجم به ریټوهره و به رپرسه کانه ، ټه موټکه له قه زای مه خموور ده یان فه رمانگه و به ریټوهرایه تی لی یه ، به لآم که چاوت به کوچه و کولانه کانی ټه و شاره ده که ویت ، و ده زانی که ټه و شاره شاره وانی تیټدایه نیه ! ، کاتیټ که چاوت به بیکاری ټم هه موو گنج ولوانه ده که ویت ، و ده زانی که هچ سه نته رو بنکه یه کی وه رزشی و هونری تیټدایه نیه ! ، یاخود ټه گه ر سه یری بواری ته ندروستی بکه ین هه ر ته واناو نابیټ ، چونکه گه وره ترین گرفتی ده قه ری مه خموور نه بوونی خزمه تگوزاری ته ندروستی، بؤ که مترین چاره سه ری پزیشکی خه لکی مه خموور ناچار ده بیټ روو له شاری هه ولټر بکات ، ټمه له کاتیټکا که مه خموور نریکه ی 70 کیلومتر له هه ولټره وه دوره . هه ره وها ټه وه ی زیاتر ټا زاری ټه و خه لکه ده دات له مه خموور ټه وه یه ،

ټه و که سانه ی ته مه نیکیان له گه ل سته م و دپناده یی رژیمی به عس برده سه رو تا سهر خو پراگرو هه لوټیست نه گوزر بوون ټه موټکه ده یانینین بیکارو بی جیگه و بی ئیمکانیه تن ، وک ټه و په نده کوردیبه ی ده لی " کی کردی و کی خواردی" ، که سانیټیکش هه ن له مه خموور تا سهر ئیستاق له گه ل به عس تیټکه ل بوون ، به لآم ټه موټکه کاربه ده ستن و هه یانه سی چوار موچه ش ورده گری ، من نمونه ی ته نیا که سیټک باس ده که م که خه لکی مه خموور به چاوی خو یان ټه و که سه یان بیټیوه ، که تاهه کو شاری رزگارکردنی مه خموور چه ک به ده ست و پیایوی به عس بوو ، به لآم ټه موټکه های لایف ده ژیت و بؤ ترساندنی خه لکی ، خو ی به پیټشمه رگه و خه باتگیری نه ینیټی دادنه یت ! لټیره دا هه زده که م ټمازه به خالیټک بکه م ټه ویش ټه وه یه ، و نا زمان ټه رکی راگه یانندن و که سانی نو سه رو ژورنامه نووس ټه وه بیټ ، که به شان و بالی ده سه لات دا بلټی . هه ر باسی پرټوژه و چالاکیه کانی حکومت بکات ، چونکه وک ده زانین ټه رکی حکومته ته که پرټوژه چالاکي ټه نجام بدات ، هه ره وها ټه رکی شاره وانیه که شه قامه کان قه رتاو بکات ، نابیټ چاوه ریټی ټه وه بکات که ده ستخوشی لی بکریټ ، له لایه کی تره وه ټه گه ر که سیټ ره خنه یه کی گرت ټه مه ش ټه وه ناگه یه نیټ که ټه و ره خنه یه بی نه ما و بی مانا بیټ ، دهرباری بساروټوخی کوردستان ژور جار ره خنه ی ژور جوان ده گریټ و پیټیست ده کات لایه نه به رپرسه کان به دوداچوون و لټیکولینه وه ی له سهر بکه ن ، بؤ نمونه ټه گه ر سه یریکی بارودوخی مه خموور بکه ین ده بیټن پرټوژه کاری باش کراوه ، به لآم تا چه ند وک پیټیست بووه ټه مه یان

جیگه ی پرسپاره ، تا چه ند کاره کان له ئاست داخوازی خه لکی ټه و ده قه ره بووه ، ټمه یه پرسپاری سهره کیبه ، لټره وه ده بیټ ټه و راستیه بلټین که سه پاندنی ناسایش و پاراستنی سنووری مه خموور گه وره ترین کارو چالاکي بووه که له مه خموور ټه نجام دراوه ، بؤ ټه مه ش هیواخوازین به و جوړه به رده وام بیټ و هه موو ټه و که سانه ی له پشټ ټه و ده سته که وانه وه بوونه ، ټه و گه وره ترین ټه رکی نه ته ویه یان ټه نجام داوه ، به لآم لټیره دا قسه له سهر نه بوونی پرټوژه ی ټاوه دانکردنه وه و که می خزمه تگوزاری له مه خموور ده که ین ، که هه لیه ته ټه مه ش به پیوه ندی راسته وخوخی به سیسته می به ریټوهردن و ئیداره وه هه یه لټیره وه ده مه وی ټه وه بلټیم ، که به درټیټالی میټرووی ټه و شاره له بواری ئیداره که مه ترخه می پیوه دیاربوو ، ویزانی و خراپی باری ژیان ټه و خه لکه شاهید حالی ټه ون که ده زگا حکومتی کان و لایه نه به رپرسه کان وک پیټیست ناوړیان له و شاره نه داوه ته وه ، هیواخوازم په رله مان و حکومتی ژیان خه لکی چوساوه ی مه خموور بکه ن ، راسته سالانټیکه مه خموور ویران و ژیرده سته بووه ، به لآم ټه موټکه پنج سال به سهر رزگارکردنی مه خموور تیټه په ریټ ، ده بیټن مه خموور هه ر شاریکی ویران و کاوله ، ټه گه ر ټا زادی و راپه رین بؤ شاره کانی دیکه رټوټیکی خو ش و پر ده سته کوت بیټ ، ټه و بؤ مه خموور به پیچه وانه وه یه ، چونکه ژیان له مه خموور وه ستاوه توژو خو ل قورگی مرټو ده گریټ . هیوادارم هچپی تر ټه ویشاره به چوساوه یی و ویزانی نه بیټن ، مه خموور ټه موټکه زیاتر له هه موو